

SECTION 11. HISTORY OF PHILOSOPHY

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-428-3-32>

ABRAHAM AS A MAN OF FAITH IN THE PHILOSOPHY OF S. KIERKEGAARD

АВРААМ ЯК ЛЮДИНА ВІРИ У ФІЛОСОФІЇ С. К'ЄРКЕГОРА

Savonova H. I.

*Doctor of Philosophical Sciences,
Associate Professor at the Department
of the Ukrainian Studies,
Culture and Documentation
National University «Yuri Kondratyuk
Poltava Polytechnic»
Poltava, Ukraine*

Савонова Г. І.

*доктор філософських наук,
доцент кафедри українознавства,
культури та документознавства
Національний університет
«Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка»
м. Полтава, Україна*

У будь-який період власного життя людині потрібна віра, а у період невизначеності потреба у вірі обов'язково зростатиме. Віра підтримуватиме сили зробити щось тоді, коли до пуття не відомі наслідки дій, коли не має можливості виміряти їх етичними категоріями, коли старі наративи вже не діють, а нові – хибкі та неточні. Парадокс ще й в тому, що сильна віра дає сили, слабка віра перемішена із сумнівами підтримує ті сили, які людина мала наразі. Інколи достатньо і слабкої віри, щоб зрушити з місця, але в складних ситуаціях такої віри забракне навіть на те, щоб просто витримати життєвий удар. Щоб рухатися далі потрібна сильна віра.

Філософ С. К'єркегор у трактаті «Страх і тремтіння» зазначає: «In our time nobody is content to stop with faith but wants to go further. It would perhaps be rash to ask where these people are going, but it is surely a sign of breeding and culture for me to assume that everybody has faith, for otherwise it would be queer for them to be ... going further» [2]. По суті, це означає, що в «теплих умовах» життя достатньо мати віру, щоб вже рухатися далі, але за тяжких обставин ця віра не допоможе. І це не питання світської чи релігійної віри, це питання її сили. За звичних обставин людині достатньо мати трохи віри в себе, в свою вдачу, щоб рухатися далі, при загостренні ситуації, виникненні

дискомфорту сили віри треба вже більше, тоді деякі негаразди не повинні перетворитися на неподоланий бар'єр. Але, якщо події повністю виходять з під твого контролю, то вже треба здійснити «стрибок віри», щоб бар'єри були подолані. У перших двох ситуаціях людина зорієнтована на досягнення успіху, в останній – на самій вірі.

Щоб пояснити різницю між силами віри С. К'еркегор звертається до історії Авраама, чия драма розгортається в Біблії усього в декількох віршах книги Буття. Господь випробовує Авраама та наказує «...Візьми свого сина, свого одинака, що його полубив ти, Ісака, та й піди собі до краю Морія, і принеси там його в цілопалення на одній із тих гір, що про неї скажу тобі» [Бут. 22:2], [1]. Добиратися до місця призначення треба три дні, що і стає найбільшим випробуванням Авраама. Це саме той період коли відчай повинен боротися з надією в душі, а сумнів і паніка послаблювати віру. Частково психологічний стан Авраама можна порівняти з батьком, чия дитина довгий час перебуває в комі, а лікарі, які вже втратили віру в одужання дитини пропонують підписати батьку згоду на відключення від апарату штучного дихання. Саме тримаючи ручку перед листом згоди в людині почнеться боротьба страху та віри. Якщо страх буде підживлюватися міркуваннями, то віра ослабне, і батько не підпише згоду, адже найбільше, чого він буде боятися, це навіть не втратити дитину, а відчуття того, що вбив власну дитину, що не дав останнього шансу на порятунок, що можливо ще один день у лікарні нічого йому не вартуватиме. До того ж цей страх підсилиться думками про можливу реакцію близьких, страхом бути незрозумілим іншим, страхом залишитися наодинці. Усі ці страхи штовхатимуть люблячого батька в прірву. Натомість віра дасть змогу не лише ухвалити тяжке рішення, але й пережити його наслідки та рухатися далі.

Ситуація з Авраамом схожа, але загострена тим, що його син не прикований до ліжка, що він йде поруч з ним, що він веселий, здоровий та всміхнений. Для Ісака, який ніколи ще не був так далеко від дома це лише весела подорож сповнена пригод. Три дні в дорозі, спільна ночівля, милування зірками, тепло вогнища, довгі бесіди, тобто все, що повинно максимально зблизити батька й сина за цей час і одночасно наказ Бога, який буде нависати мечем над головою Авраама, який під тиском страху постійно прокручує в голові картинку майбутнього жертвопринесення: уявляє, як піднімається на гору, як Ісак сам несе дрова, а Авраам тримає в руках ніж і вогонь, як Ісак складає дрова на тому місці, що вказує батька, а той зв'язує сина та покладає на цей вівтар. Більш того він, досвідчений у цих

справах буденно продумує, як треба зв'язати Ісака, щоб він не встиг зрозуміти, що відбувається, і як швидко перерізати його горло, щоб той швидко та максимально безболісно помер.

Філософ раз за разом проганяє цю коротку історію від моменту виходу Авраама разом з Ісаком з будинку до кінця їхньої подорожі. Складним психологічним моментом є переступання події та рух далі. Бог дає іншу жертву в руки Авраама, і той разом з сином повертаються додому. Що відбувається далі – почуття полегшення, міркування над тим, що сталося і не сталося, і до того ж син з батьком повинні пройти зворотній шлях разом. Як це може сказатися на їхніх стосунках, чи припинить Ісак довіряти батьку, як було це раніше, чи повідомить він цю історію Сарі, чи захоче жити під одним дахом з батьком і далі, чи будуть вони взагалі розмовляти, коли двинуться додому, чи будуть милуватися краєвидами, нічним небом і грітися біля вогнища. І якщо їхні довірливі стосунки припиняться, як буде почуватиметься Авраам, чи задовільниться він спілкуванням з наложницями та їхніми поза-шлюбними дітьми, якщо Сара та Ісак відвернуться від нього, адже Сарі і так довелося багато чим пожертвувати заради Авраама.

Бог дає йому винагороду, проте, що саме перевіряв Бог в цій історії: вірність Авраама, його тремтіння перед ним чи силу віри? В юдаїзмі та християнстві прийнято тлумачити цю перевірку, як перевірку віри Авраама в Бога, в його силу, але С. К'еркегор схильний визначати, що насправді відбулася перевірка сили віри самого праотця. «By faith Abraham went out from the land of his fathers and became a sojourner in the land of promise. He left one thing behind, took one thing with him: he left his earthly understanding behind and took faith with him—otherwise he would not have wandered forth but would have thought this unreasonable. By faith he was a stranger in the land of promise, and there was nothing to recall what was dear to him, but by its novelty everything tempted his soul to melancholy yearning—and yet he was God's elect, in whom the Lord was well pleased!» [2]. Перевіряти вірність Авраама Богу, який міг читати серця людей не було потреби. Важливішою була сила віри Авраама, адже саму таку силу віри повинні були б мати і нащадки праотця. На думку С. К'еркегора, Авраам дійсно був людиною віри. Він відчував страх перед загрозами, які чекали його на чужині, але він не скаржився на негаразди. За своє довге життя він бачив багато бар'єрів і сміливо їх долав. Втрата улюбленого сина, а разом з ним і можлива втрата довіри Сарі, яка навряд зможе пробачити Аврааму, коли той повернеться додому сам не зупинили його. В одному вірші Біблії прихована вся суть Авраама: «А третього

дня Авраам звів очі свої, та й побачив те місце здалека» [Бут. 22:4], [1]. Це був черговий бар'єр на його шляху. У цей момент доля Ісака була остаточно визначена Авраамом, він відкинув страх, відкинув надію, відчай, тобто все те, могло бути його супутником ці три дні. Його дії були чіткими та рішучими, як дії солдата, який виходить зі схованки, щоб дати останній бій ворогу, вже знаючи результат, але готовий до його наслідків. Солдат, який вірить у перемогу над ворогом, вірить у свої ідеали не звужує віру до власної екзистенції, у цей момент для нього стає неважливим те, що він особисто не побачить поразку ворога, його тішить вже те, що це стане можливим іншим, що це обов'язково буде, а його переконання достатньо чисті, щоб за них померти.

Авраам вірить так само щиро, інакше він би обрав інший шлях, він би зупинився перед горою й не зміг би її подолати, став би тим самим «соляним стовпом», неспроможним повернути час назад. На думку С. К'єркегора, Авраам навіть у свої поважні роки залишався юним завдяки вірі. Він не дивився у майбутнє з відчаєм прожитих часів, він не ставив під сумнів обіцянку Бога, не міркував над тим, чи не запізно ще мати дитину від Сари – єдиної законної дружини, чії діти отримували всі права на спадок Авраама. Думка громадськості його також не турбувала, хоча цілком було зрозумілим, який міг бути резонанс після того, як він би повернувся додому без сина. І питання було б не в тому, що він вбив сина, що могло б бути у гніві, або пожертвував ним заради благополуччя громади, що могло навіть підняти його в очах людей. Питання було в тому, що він заколов його, як жертвовну тварину на примху незрозумілого Бога, якого не бачать і не чують інші. Авраам мав багато варіантів не виконати волі Бога, і кожен з них мав би наслідки для нього, але він не шукав варіантів, він здійснив «стрибок віри», щоб подолати черговий бар'єр, і не намагався обійти його, зупинитися, або втекти.

Отже, С. К'єркегор аналізуючи один з моментів життя Авраама, доходить висновку, що сила віри є тим стимулом, який дозволяє людині рухатися далі, допомагає не зважати на тяготи, не скаржитися, а дотримуватися того шляху, який був обраний серед багатьох, як єдино вірний.

Література:

1. Біблія. URL: <https://www.wordproject.org/bibles/uk/index.htm> (дата звернення: 17.03.2024).

2. Kierkegaard S. Fear and Trembling. URL: <https://www.sorenkierkegaard.nl/artikelen/Engels/101.%20Fear%20and%20Trembling%20book%20Kierkegaard.pdf> (date of application: 17.03.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-428-3-33>

**TRAGEDY OF THE UNIVERSITY OF LEUVEN LIBRARY:
A CLASSIC EXAMPLE OF IRRATIONAL BARBARISM**

**ТРАГЕДІЯ БІБЛІОТЕКИ ЛЬОВЕНСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ: КЛАСИЧНИЙ ПРИКЛАД
ІРРАЦІОНАЛЬНОГО ВАРВАРСТВА**

Shymanovych A. O.

*PhD in Theology,
Postdoctoral researcher
at the Department of Theology
and Religious Studies
Mykhailo Dragomanov
Ukrainian State University
Kyiv, Ukraine*

Шиманович А. О.

*кандидат філософських наук,
докторант кафедри богослов'я
та релігієзнавства
Український державний
університет імені Михайла
Драгоманова
м. Київ, Україна*

Війська кайзерівської Німеччини вторглися в суверенну і нейтральну Бельгію 4 серпня 1914 р. для того, аби проторувати собі шлях на територію північної Франції. Цей акт політично-правового свавілля й подальші події увійшли в науково-історичний слововжиток як «згвалтування Бельгії» [7]. Інтервенція супроводжувалася не лише масовим знищенням мирного населення (було вбито близько 6500 бельгійців), руйнуванням об'єктів соціальної інфраструктури, а й наругою над багатьма пам'ятками історії та культури.

Нічим не вмотивоване спустошення унікальної бібліотеки Львівського університету, здійснене близько полудня 25 серпня, стало найбільш кричущим випадком за весь період із серпня по листопад 1914 р., – випадком, що спричинив шок, обурення та засудження світової академічної спільноти. Стисла філософська рефлексія над цим катастрофічним антигуманістичним актом наразі є особливо актуальною на тлі нинішньої російсько-української війни, коли армія країни-